

Z České demografické společnosti

První diskusní večer v akademickém roce 2017/2018 se konal 18. října 2017 na půdě Vysoké školy ekonomické v Praze. S příspěvkem na téma **Penzijní schémata** vystoupil *Jaroslav Sixta* (FIS VŠE, ČSÚ) a *Václav Rybáček* (ČSÚ). Přednášející v úvodu přednášky nastínili způsob modelování, parametry modelu a předběžné výsledky za Českou republiku. Mezi hlavní zdroje dat patří prognóza počtu obyvatel dle pohlaví a jednotek věku a výše vyplácených důchodů podle pohlaví a jednotek věku. Základem výpočtu je zjistit, jaký závazek pro systém přináší roční kohorta populace. Výsledky může velmi ovlivnit jednak předpoklad o budoucím vývoje mezd a také diskontní míra.

Stárnutí společnosti, aneb výzva nejen pro důchodový systém byl název panelové diskuse nad aktuální otázkou demografického stárnutí společnosti, dopadů tohoto procesu do různých oblastí života společnosti (veřejné sféry) a výzev s tím spojených. Nad těmito otázkami se diskutovalo 15. listopadu 2017 na Vysoké škole ekonomické. Mezi panelisty patřila *Michaela Klapková* (PřF UK), *Jan Lorman* (Život 90), *Jiří Šatava* (IDEA CERGE-EI), *Jana Maláčová* (MPSV ČR) a *Tomáš Kučera* (PřF UK).

Tématem předvánočního diskusního večera ČDS (13. prosince 2017, PřF UK) byla **Paliativní péče nejen v datech**. Přednášející *Marie Macková* (MPSV) dorazila

i s asistenčním psem Chuckem. Chuck patří mezi jediné dva psy v České republice, kteří umí dopředu signalizovat srdeční kolaps a zachránil tak několikrát život nejen své majitelce, ale i cizím lidem.

Součástí posledního diskusního večera ČDS v roce 2017 bylo vyhlášení Soutěže o nejlepší kvalifikační práci v oboru demografie za akademický rok 2016/2017. Do druhého ročníku soutěže bylo přihlášeno celkem 12 prací. Na prvním místě se umístil se svou prací s názvem **Vybrané metodické přístupy k tvorbě regionální populační prognózy: případová studie na úrovni Jihočeského kraje** *Vojtěch Říha* (PřF UK), na druhém *Albína Malinová* (roz. *Řezníčková*) (PřF UK) s prací nesoucí název **Typologie plodnosti států Evropské unie** a třetí místo obsadila *Kornélia Svačinová* (roz. *Csefalvaiová*) (FIS VŠE) s prací **Demencia v České republice: vývoj, projekcia a rizikové faktory**.

Všechny prezentace z uplynulých diskusních večerů ČDS a seznam plánovaných diskusních večerů naleznete na: <http://www.czechdemography.cz/akce/dv/>. Ohodnocené nejlepší studentské kvalifikační práce naleznete zde: <http://www.czechdemography.cz/soutez/2-rocnik-souteze/vysledky-2-rocniku/>.

MP

Medailonek k životnímu jubileu Jitky Langhamrové

Devátý únor je dnem, kdy jsme oslavili významné životní jubileum milé kolegyně a studenty velmi oblíbené pedagožky Vysoké školy ekonomické v Praze doc. Ing. Jitky Langhamrové, CSc.

Jitka Langhamrová vystudovala v roce 1981 obor Ekonomická statistika na Fakultě národohospodářské Vysoké školy ekonomické v Praze. Nedílnou součástí studia statistiky na tomto oboru byla i demografie, přednášená prof. Vladimírem Roubíčkem. Charizma přednášejícího a zájem o prohloubení znalostí ze studia vedl po ukončení vysokoškolského studia Jitku Langhamrovou k přijetí nabídky na dvouletý studijní pobyt v Laboratoru demografie, která byla samostatným pracovištěm katedry statistiky. V letech 1983–1990 změnila Laborator demografie několikrát svůj status a zařazení a tak se Jitka Langhamrová, již v pozici odborného asistenta, přes Ústav práce na souhrnných prognózách a katedru statistiky, dočkala v roce 1990 založení samostatné katedry demografie, která je od roku 1991 součástí Fakulty informatiky a statistiky Vysoké školy ekonomické v Praze. Na této katedře, od roku 2006 již jako vedoucí katedry (po prof. Roubíčkovi a doc. Koschinovi), a od roku 2009 po habilitaci s prací na téma *Změny ve věkové struktuře obyvatelstva a jejich možné důsledky* jako docent, byť z oboru Statistika, setrvává dodnes.

V rámci pedagogické činnosti se na VŠE zaměřuje na základní kurzy demografie a ekonomickou demografii. Je zde také garantkou bakalářského oboru Sociálně-ekonomická demografie a navazujícího magisterského oboru Ekonomická demografie, o jejichž vznik se velkou měrou zasloužila. Přednáší i kurzy demografie pro Univerzitu třetího věku. U studentů je oblíbenou vedoucí bakalářských a diplomových

prací, byla školitelkou pěti doktorských studentů, kteří úspěšně obhájili svou disertační práci.

Ve výzkumné oblasti se postupně zajímala o národnostní menšiny, migraci, lidské zdroje a lidský kapitál, úmrtnost, až v současnosti zaměřila svůj zájem na problematiku a důsledky stárnutí populace. V těchto oblastech byla řešitelkou několika grantů, z těch nejdůležitějších lze jmenovat v letech 2006–2011 projekt MŠMT *Reprodukce lidského kapitálu* a dva granty Grantové agentury České republiky *Úmrtnost v českých zemích v devadesátých letech* (1997–1998) a *Projekce populace České republiky podle úrovně vzdělání a rodinného stavu* (2015–2017), jako spolupracovnice se podílela na několika dalších. Zaměření výzkumné činnosti se přirozeně zrcadlí i v publikační činnosti, kde je spoluautorkou jedné monografie, dvou učebnic, autorkou či spoluautorkou několika vysokoškolských skript, autorkou či spoluautorkou cca 50 článků (z toho 10 s nenulovým impakt faktorem), řady výzkumných studií od zadavatelů z praxe, recenzí a odborných posudků. Obsáhlá publikační činnost oslovila i vydavatele odborných časopisů *Demografie* a *Forum sociální politiky*, kde je v současné době členkou redakčních rad.

Obsáhlý je i výčet akademických funkcí, členství v odborných společnostech a komisích, ve kterých Jitka Langhamrová aktivně pracuje. Z funkce vedoucí katedry demografie vyplývá členství v kolegiu děkana a Vědecké rady Fakulty informatiky a statistiky. Důsledkem oblíbenosti mezi kolegy na fakultě je potom opakované znovuzvolení do akademického senátu Fakulty informatiky a statistiky, kterého je od listopadu 2017 předsedkyní. Za Vysokou školu ekonomickou v Praze byla zvolena i členkou akademického sněmu Rady vysokých škol, kde působí již od roku 2011. Od roku 2016 je členkou Vědecké rady Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí. V letech 2011–2016 byla členkou hodnotícího panelu P404 Sociologie, demografie, sociální geografie a mediální studia Grantové agentury České republiky. Od roku 1981 je členkou České demografické společnosti, v současnosti je její předsedkyní. Z dalších členství v odborných společnostech lze uvést Slovenskou statistickou

a demografickou společnost, European Association for Population Studies (EAPS) a International Union for the Scientific Study of Population (IUSSP). Aktivně působí i ve výborech mezinárodních konferencí České demografické společnosti, RELIK, Mezinárodní statisticko-ekonomické dny a Výpočtová statistika.

Vše, co bylo výše uvedeno, bylo dosaženo nejen její neutuchající pílí a zájmem o obor, který je pro ní současně zaměstnáním i celoživotním koníčkem, ale i příjemným lidským a bezprostředním přístupem

ke kolegům, studentům a svému blízkému okolí. Stejně jako byl jejím vzorem prof. Roubíček, stává se díky těmto vlastnostem vzorem pro ostatní i Jitka Langhamrová. Popřejme jí, aby ještě dlouho motivovala a vychovávala své následovníky, stejně jako svou dceru Janu, která již několik let úspěšně kráčí v jejich šlépějích, a do osobního života hodně zdraví a radosti nejen z vnučky Soni.

Markéta Arltová

Reprodukce lidského kapitálu – RELIK 2017

Katedra demografie Fakulty informatiky a statistiky VŠE v Praze organizuje pravidelně mezinárodní vědeckou konferenci na téma „Reprodukce lidského kapitálu (vzájemné vazby a souvislosti)“. Konference obsahově navazuje na konference pořádané v rámci dlouhodobého výzkumného projektu 2D06026 „Reprodukce lidského kapitálu“ financovaného MŠMT v rámci Národního programu výzkumu II. Vzhledem k ukončení projektu je však organizována pod záštitou Fakulty informatiky a statistiky Vysoké školy ekonomické v Praze v rámci projektu IGA 21/2017.

Konference probíhala na půdě Vysoké školy ekonomické v Praze ve dnech 9. a 10. listopadu 2017. Cílem konference bylo doplnit demografický pohled na změny ve společnosti o pohledy ostatních disciplín, předat si vzájemné zkušenosti a poznatky související s problematikou stárnutí populace a lidským kapitálem. Na konferenci vystoupila řada přednášejících nejenom z řad vysokoškolských pedagogů a výzkumníků, ale také studenti a doktorandi, kterým byla věnována sekce s názvem „Mladí vědci“. Také v letošním ročníku do programu konference přispěla svými poznatky řada nových účastníků ze zahraničí.

Konferenci zahájily organizátorky *Jitka Langhamrová* a *Jana Vrabcová*. Úvodní příspěvek *Ondřeje Nývltu* s názvem „Vstup na trh práce v kontextu dalších

proměnných“ zahájil demograficky zaměřené příspěvky. Autor v něm poukázal na fakt, že vstup na trh práce je zcela základním faktorem, který ovlivňuje nejenom celkovou další profesní kariéru, ale i budoucí kvalitu života včetně možné realizace v rodinném životě. Následoval příspěvek *Dagmar Blatné* „Míra rizika chudoby v České republice z hlediska pohlaví“. Autorka upozornila na to, že vývoj míry rizika chudoby mužů a žen byl až do roku 2013 podobný, ale od roku 2014 pro muže míra rizika chudoby klesá a míra rizika chudoby u žen se zvýšila. Příspěvek kolektivu autorů *Radim Valenčík, Rafik Bedretidnov, Helena Sochorová, Petr Bohinský* s názvem „Lidský kapitál a cesta k odstartování komplexních reforem“ měl za cíl upozornit na to, že téma reformy penzijního systému je mimořádně aktuální a stále se vrací ve veřejných, politických i odborných diskusích. Autoři také zdůraznili souvislost reformy penzijního pojištění s tzv. Průmyslem 4.0. Příspěvek *Miroslava Juráska* „Proč není lidský kapitál využíván efektivně?“ se zaměřil na problematiku „úniku“ lidského kapitálu. Věnoval se významné složce – vzdělání a poukázal na fakt, že jde o spotřební statek, který přináší prospěch například v podobě příjmu i v budoucnu. V programu pak následovala další sekce příspěvkem *Petera Mikuly* s názvem „The Issue of the Slovak Population

Aging“. *Miroslav Hužvár* a *Alena Kaščáková* vystoupili s příspěvkem „Alternative Methods for Construction of Active Ageing Composite Indicator“ a *Samuel Hudec* a *Jana Špirková* s příspěvkem s názvem „Mixture Function as an Appropriate Smoothing of Mortality Rates“.

V následující sekci se *Miroslav Pánik* a *Július Golej* zabývali v příspěvku „Realitná bublina na Slovensku v roku 2017“ vývojem cen nemovitostí jako důležitým faktorem makroekonomického vývoje na Slovensku. Podobnému tématu se věnoval také další příspěvek „Vývoj cien obytných nehnuteľností v Bratislavskom kraji“ od kolektivu autorů *Miroslav Pánik*, *Július Golej* a *Daniela Špirková*. Problematikou bydlení se zabývala také *Věra Labudová* v příspěvku „Regionálne rozdiely v sociálnom bývaní v Slovenskej republike“. *Angelika Kútná*, *Norbert Gyurián* a *Zoltán Šeben* se ve svém příspěvku „Hodnotenie vplyvu daňovej reformy dane z pridanej hodnoty na štátny rozpočet Slovenskej republiky“ věnovali problematice daní. První den konference byl ukončen sekci, ve které zazněl příspěvek *Mirky Wildmannové* „Jak podporovat sociální podnikání na krajské úrovni?“, dále *Martina Šimková* uvedla příspěvek „Zdravotní stav stárnoucí populace“, *Michaela Klapková* přiblížila ve svém příspěvku „Prospektivní charakteristiky demografického stárnutí a jejich diferenciacie na úrovni NUTS 2 v Evropě“ nové možnosti hodnocení ukazatelů stárnutí. Na závěr pak *Ivo Patta* přednesl příspěvek na téma „Sociálne ekonomický audit štátneho dôchodového systému“.

Vzhledem k tomu, že jednacím jazykem byla čeština, slovenština a angličtina, část příspěvků, především anglických, bylo prezentováno v blocích tak, aby se zahraniční účastníci mohli v rámci bloků v angličtině zapojit do diskuze. V části bloků, které probíhaly většinou v angličtině, zahájil *Jan Mertl* tuto část příspěvkem „Private Prepaid Health Financing Schemes' Role in Health System“. *Luboš Hašan* uvedl příspěvek „Reproduction of Human Capital in the Social Services Sector“. Autoři *Lucia Rafajová*, *Martin Pafčo* a *Michal Mazák* přednesli příspěvek s názvem „Reproduction of the Human Capital: Case Study from Slovakia“. *Zuzana Dvořáková* pohovořila na téma „HR Diversity and CSR Reporting“.

Tato část sekce po prvním bloku pokračovala, *Arturas Balkevičius* přednesl příspěvek s názvem „Corporate Social Responsibility in Lithuania“. *Renáta*

Machová a *Silvia Tóbiás Kosár* se zaměřily na téma „Generácia „Z“ verzus trh práce“.

Odpolední část byla zahájena příspěvkem *Karola Pastora* s názvem „Matematické modely pre špecifické miery plodnosti a sobášnosti“. *Šárka Prudká* se zabývala tématem „Potřeby seniorů v oblasti sociálních služeb v kontextu stárnutí obyvatelstva“ a autorky *Dana Hübelová* a *Barbora Fischerová* přednesly příspěvek na téma „Demografické a socioekonomické ukazatele jako indikátory znevýhodněných území Jiho-moravského kraje“. V posledním bloku vystoupili *Agnieszka Chłoń-Domińczak* a *Wojciech Łątkowski* s příspěvkem „Are Student's Achievements in the EU Countries Explained by Investment in Children and Youth?“, *Ondřej Šimpach* s příspěvkem „Importance of Young Farmers in Selected Member States of European Union“ a sekci ukončila svým příspěvkem s názvem „What is the Motivation and Barriers for Young People to Enter the Agricultural Sector?“ *Marie Šimpachová Pechrová*.

První den konference byl tak jako každoročně ukončen společenským večerem, kde mohli účastníci konference dále probírat svá témata.

Konference pokračovala druhý den dalšími příspěvky. V sekci „Mladí vědci“ vystoupila *Veronika Ptáčková* s příspěvkem s názvem „Plytvá naše společnost lidským kapitálem“, kde dalšími autory byli *Petr Mazouch* a *Jakub Fischer*. Také *Adriana Mezeilová* a *Andrea Bencsik* vystoupily s podobným tématem „Ludský kapitál a vzdelávanie“. Problematiku s názvem „Simulácie rôznych typov cenovej prémie nehnuteľností a ich vplyvy na odhady parametrov logaritmicko-lineárneho ekonometrického modelu“ přednesl *Martin Dluhoš*. *Mária Bohdalová* a *Anna Knaperková* se v příspěvku „Využitie metodológie SIX SIGMA vo finančných službách“ zabývaly případovou studií na toto téma. V rámci sekce „Mladých vědců“ pokračoval *Wojciech Łątkowski* s příspěvkem „The Effects of Education and Sex on Health Above Age 50 in Poland“ a *Matus Andor* s příspěvkem na téma „Restructuring of Steel Industry Companies in Hungary“.

Na programu byly souběžně také další příspěvky. *Lubica Sipková* měla příspěvek na téma „Finančné hospodárenie zariadení sociálnych služieb v regiónoch Slovenska“. „Vlivem behaviorální ekonomie na rozvoj lidského kapitálu“ se zabývali *Michal Blahout* a *Arnošt Klesla*. *Martina Blašková*, *Rudolf Blaško*,

Kristína Poláčková měli příspěvek na téma „Charisma and Empathy of University Managers and Teachers“. Kolektiv autorů *Renata Klufová, Lukáš Hrzán, Zuzana Dvořáková-Líšková* se zabýval problematikou lidského a sociálního kapitálu v příspěvku „Lidský a sociální kapitál ve vybraných zemědělských podnicích“. *Ladislav Průša* představil příspěvek „Nový odhad vývoje počtu příjemců příspěvku na péči“. Na něj navázal příspěvek *Drahomíry Zajíčkové* a *Miroslava Zajíčka* s názvem „Vývoj GPG a jeho determinanty v ČR – empirická evidence“. Tato sekce byla ukončena příspěvkem *Ivety Stankovičové* s názvem „Analýza využívání IKT v domácnostech na Slovensku“.

Většina příspěvků, které byly na konferenci předneseny, jsou v publikaci, která vyšla v konferenčním

sborníku vydaném Nakladatelstvím Oeconomika, Vysoká škola ekonomická v Praze pod názvem Relik 2017 (Reprodukce lidského kapitálu, vzájemné vazby a souvislosti), ISBN 978-80-245-2238-8. Sborník je dostupný na <http://relik.vse.cz/2017/>.

Konference se účastnilo celkem 87 osob, z toho 29 ze zahraničí. Tradičně byla část pátečních bloků věnována především výzkumu mladých začínajících vědců z České republiky i ze zahraničí.

Všechny předchozí ročníky a sborníky z konference RELIK jsou na stránkách Katedry demografie VŠE zde <http://kdem.vse.cz/konference-relik/> nebo částečně zde <http://relik.vse.cz/cz/archive>.

Jitka Langhamrová – Jana Vrabcová

SOCIOLOGICKÝ ČASOPIS / CZECH SOCIOLOGICAL REVIEW 2017, ROČNÍK 53, ČÍSLO 4

STATI

Petr Matějů, Petra Anýžová | Krása jako kapitál: Role atraktivity v úspěchu na trhu práce

Petr Vašát, Petr Gibas, Markéta Poláková | Mezi taktikou a afektem, ne-místem a místem: Vizuální analýza každodenní geografie osob bez domova

Hana Morávková, Martin Kreidl | Partnerské dráhy prvorodiček bez partnera ve společné domácnosti

Antonín Paleček | Transformace kategorické proměnné na proměnnou kontinuální na příkladu návštěvnosti bohoslužeb

Sociologický časopis / Czech Sociological Review

Recenzovaný oborový vědecký časopis vydávaný Sociologickým ústavem AV ČR, v.v.i.

Přináší zásadní stati rozvíjející českou sociologii.

Obsah časopisu (od roku 1993) je uveřejněn na internetu na URL <http://sreview.soc.cas.cz>

Vychází 6 × ročně (4 × česky, 2 × anglicky).

Cena jednoho výtisku bez DPH je 85 Kč. Předplatné na rok je 510 Kč.

Informace o předplatném a objednávky vyřizuje:

Postservis, Poděbradská 39, 190 00 Praha 9,

tel.: 800 300 302, e-mail: postabo.prstc@cpost.cz

Zemřel Ing. Milan Kučera¹⁾

Ve čtvrtek 1. února 2018 zemřel ve věku 88 let Ing. Milan Kučera, zakládající člen Československé (dnes České) demografické společnosti, v letech 1964 až 2003 člen jejího výboru, a od roku 1994 také čestný člen společnosti.

Ing. Kučera navždy zůstane jednou z nejvýraznějších postav československé, resp. české demografie celé druhé poloviny dvacátého a počátku tohoto století.

Kromě založení ČSDS v roce 1964 stál také u zrodu tohoto časopisu, který vychází od roku 1959. Byl spoluautorem první oficiální československé prognózy obyvatelstva z přelomu let 1952 a 1953 i všech dalších oficiálních populačních prognóz v následujících třiceti letech.

Ve funkci ředitele odboru, vedoucího oddělení sčítání lidu a vedoucího oddělení statistických šetření ČSÚ se zásadním způsobem zasloužil o úspěch československých sčítání lidu z roku 1970 a 1980, mikrocenzů konaných v 70. a 80. letech, stejně jako dalších statistických výběrových šetření té doby. Jeho práce a odborné expertízy našly široké uplatnění při formulaci populační a rodinné politiky i při tvorbě koncepcí a plánování územního a regionálního rozvoje u nás.

Na počátku 90. let Ing. Kučera, po dosažení důchodového věku a ukončení úspěšné statistické kariéry, přešel do Sociologického ústavu ČSAV. V roce 1993 nastoupil na Katedru demografie a geodemografie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, kde přednášel až do roku 2004. Ani poté se však od demografie neodpoutal a dále se zajímal o život demografické komunity – účastnil se akcí ČDS, spolupracoval při řešení výzkumných úkolů, psal recenze a posudky, přispíval do časopisu Demografie i Zpravodaje ČDS.

Česká demografie tak s odchodem kolegy Milana Kučery neztrácí jen prvotřídního odborníka a významnou část své autentické paměti, ale také jednu ze svých velkých osobností, člověka, jehož jednání za žádných okolností nepostrádalo slušnost, přirozenou skromnost a výrazný lidský rozměr. Takového si Ing. Milana Kučera ve svých vzpomínkách jistě uchovají všichni z nás, kdo jsme jej znali. Čest jeho světlé památce.

Vzpomínky na Ing. Kučera v časopise Demografie: 2/1989 (s. 163–164), 3/1999 (s. 227–228), 2/2004 (s. 135–136), 3/2009 (s. 211), 3/2014 (s. 259)

Tomáš Kučera

1) Text byl s laskavým svolením autora převzat z webových stránek České demografické společnosti, www.czechdemography.cz.

Mladí demografové z celého světa již podeváté na Albertově

Konference Mladých demografů, které se každoročně pořádají na půdě Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, jsou již za devět let jejich konání téměř tradicí. V letošním roce se konference uskutečnila ve dnech 15. a 16. února. Vzhledem k dobrému jménu této akce ve světě se každým rokem daří zaujmout více a více zájemců. Letos organizátoři obdrželi dosud rekordních osm desítek návrhů příspěvků ze všech částí světa. Z nich bylo vybráno do finálního programu 20 ústních příspěvků a 15 příspěvků bylo prezentováno formou tištěného posteru.

Jako i v předchozích letech měla akce záštitu Katedry demografie a geodemografie a Geografické sekce Přírodovědecké fakulty (vč. finanční podpory) a partnery konference byl, rovněž tradičně, SAS Institute Czech Republic, Sociologický ústav AV ČR a Český statistický úřad. Finančně navíc akci podpořil Akademický senát Přírodovědecké fakulty.

Konference Mladých demografů má jako svůj hlavní záměr poskytnout demografům na prahu své vědecké kariéry prostor pro získání větších zkušeností, zpětné vazby od zkušenějších kolegů, ale také vzájemnou interakci. I proto si konference, stejně jako v předchozích ročnících, nestanovuje jakékoli nosné téma, ale zůstává otevřená všem tématům a otázkám, kterými se aktuálně její účastníci ve své práci zabývají.

Po tom, co konferenci v letošním roce oficiálně zahájil vedoucí Katedry demografie a geodemografie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, *Tomáš Kučera*, následovala úvodní přednáška. Tento organizační koncept, kdy úvodní přednášku zajišťuje zvaný host ze zahraničního institutu nebo pracoviště, byl využit již v roce 2017. Tehdy zahajoval konferenci svou přednáškou zaměřenou na výzkum úmrtnosti prof. Jon Anson. V letošním roce byla úvodní přednáška zaměřena na tematiku plodnosti a přednesla ji *Zuzanna Brzozowska* z Vídeňského demografického institutu – Wittgenstein Centre. Zuzanna Brzozowska se ve svém výzkumu zaměřuje především na souvislost plodnosti a rodinného chování s úrovní vzdělání a sociálními strukturami.

Následoval již samotný program konference. Prvním přednášejícím byl *Eric Malmi* z Aalto University ve Finsku. V příspěvku nazvaném „Computationally Inferred Genealogical Networks Uncover Long-Term Trends in Assortative Mating“ představil možnosti zpracování tzv. genealogických sítí (rodinných stromů). Navržený postup má potenciál značně usnadnit a urychlit výpočty využívající genealogické sítě, což může značně obohatit znalosti i o demografickém chování v minulosti. To pak doložil na představené aplikaci na konkrétních datech. Historického vývoje se týkala i přednáška nazvaná „Birth Control of a Lutheran German Village in Hungary“, kterou přednesl *Gábor Koloh* z Eötvös Loránd University v Maďarsku. Příspěvek byl zaměřen především na období 19. století a možnosti využívání metod omezování plodnosti. Ukázalo se, že k omezování plodnosti docházelo mj. v krizových obdobích studované lokality.

Kristīne Lece (University of Latvia, Lotyšsko) se ve svém příspěvku „Differentiation of Emigration Processes Depending on the Demographical Factors in Latvia“ zabývala tématem migrace. Mimo jiné poukázala na fakt, že zatímco pro státy západní Evropy je problémem v současné době spíše imigrace, pro státy východní Evropy (v příspěvku konkrétně Lotyšsko) je to emigrace. Položila si tedy otázku, kdo jsou lidé, kteří emigrují, a co je k tomu případně vede. Při analýze možného vlivu vybraných demografických charakteristik se prokázal mj. zajímavý vliv počtu dětí – zatímco v případě žen větší počet dětí snižuje pravděpodobnost emigrace, v případě mužů se počet dětí ukázal jako téměř nevýznamný faktor.

Částečně s tématem migrace souvisel i následující příspěvek „2009 Population of Syria: Baseline for a Study of Refugees“ *Marty Masek* z Florida State University v USA. Ta se ve svém výzkumu systematicky věnuje Sýrii a jejímu populačnímu vývoji zasaženému válečným konfliktem. Ve svém příspěvku představila možnosti odhadu počtu obyvatel Sýrie před konfliktem a po něm. Tento odhad počtu obyvatel je z pochopitelných důvodů velmi komplikovaný, může

však posloužit jako užitečný podklad pro odhad počtu uprchlíků z této země. Mj. pro svou práci vychází ze šetření 2009 Syria Family Health Survey.

Další příspěvek „Using SAS® Enterprise Miner to Examine the Severity of Nicotine Dependency in India“ představila *Akansha Singh* z Université Catholique de Louvain v Belgii, ve spoluautorství s *Katyan Himanshu* ze SAS Institute. Aktuálnost představeného tématu podporují odhady Světové zdravotnické organizace týkající se mimořádné rychlosti růstu úmrtnosti způsobené kouřením v Indii. Autorky se tedy zaměřily na studium závislosti na nikotinu a jejich socio-ekonomických determinantů. Úspěšně za tímto účelem využily nástroj SAS Enterprise Miner. Díky tomu se jim podařilo prokázat, že závislost na nikotinu je významně ovlivněna především úrovní vzdělání, pohlavím a také délkou konzumace tabáku.

Českým zástupcem na konferenci byl *Jiří Ruml* z Katedry demografie a geodemografie Přírodovědecké fakulty UK. Ve svém příspěvku se zaměřil na využití veřejně dostupných tzv. big data. Potenciál skrytý v tomto typu dat prokázal představeným projektem snažícím se poskytnout charakteristiku českých obcí za využití mnoha různých ukazatelů, které pomáhají popsat např. kvalitu života v těchto obcích.

Maria Elena Komodromou z University of Essex ve Velké Británii se věnuje ve svém výzkumu méně obvyklému tématu poporodní deprese. Ve svém příspěvku nazvaném „Does Postpartum Depression Affect Employment?“ vycházela z více než 9,6 tis. údajů ze šetření the Millenium Cohort Study. Překvapivě se ve výzkumu potvrdilo, že ženy, které trpěly poporodní depresí, ještě s více než 10letým časovým odstupem vykazovaly např. nižší míru zaměstnanosti. Maria Elena se pokusila pátrat i po potenciálních vysvětlujících proměnných a odhadla tak možný přímý a nepřímý efekt deprese. Prokázalo se, že s časovým odstupem od porodu roste vliv nepřímých faktorů (rodinný stav ženy, mentální nebo fyzické zdravotní problémy) na úkor faktorů přímých.

Olga Zajkowska (Warsaw University of Life Sciences, Polsko) se ve svém příspěvku „Long-term Impact of Maternity Leave Design on the Employability of Poles“ (spoluautorkou byla *Sonia Buchholtz* z Warsaw School of Economics, Polsko) zaměřila na možné dlouhodobé efekty rodičovské dovolené v Polsku. Provedla retrospektivní šetření (jednalo se o ženy

ve věku 50 a více let) založené na datech projektu SHARE. Mj. se jí podařilo prokázat pozitivní efekt rodičovské dovolené pro pozdější zaměstnanost žen, ale i jejich subjektivně hodnocené zdraví (u těchto žen se také např. prokázalo nižší riziko vysokého krevního tlaku, artritidy nebo diabetu). Negativních efektů se v dlouhodobém pohledu prokázalo mnohem méně (např. na kvalitu sluchu a zraku), a to především v případě dlouhého čerpání rodičovské dovolené.

Dalšími zástupkyněmi české demografie byly *Hana M. Broulíková*, *Pavla Čermáková* a *Markéta Arltová* (National Institute of Mental Health, Vysoká škola ekonomická v Praze) s příspěvkem „Czech Alzheimer's Population“. Autorky se snažily poskytnout bližší charakteristiky české populace trpící Alzheimerovou chorobou. Kombinovaly data z více zdrojů a registrů a podařilo se tak dospět k charakteristikám pacientů týkajících se např. věku při diagnóze nebo při smrti, příčinu smrti, komorbiditu nebo diagnostické metody aj. Následně pak bylo možné odhadnout střední délku života pacientů v rozlišení podle různých demografických charakteristik.

Druhý den konference zahájili spoluautoři *Endale Kebede*, *Anne Goujon*, *Wolfgang Lutz* (Wittgenstein Center for Demography and Global Human Capital, Rakousko) s příspěvkem „Stalls in Africa's Fertility Decline are Consequence of Education Disruptions in the 1980s“. Autoři se zaměřili na úzkou vazbu úrovně dosaženého vzdělání a plodnosti v afrických státech. Téma však zkoumali především z kohortní perspektivy, kde využili data na individuální úrovni ze šetření DHS z 18 afrických států.

Tématu plodnosti věnoval svůj příspěvek „Fertility Intentions and Religiosity in 9 European Countries: Is There Something Specific with Men?“ i *Charalampos Dantis* z Université Catholique de Louvain v Belgii. Podle představených teorií je tradičně předpokládáno, že náboženské vyznání vede spíše k vyšší plodnosti a záměru mít více dětí, a to především v případě mužů. Charalampos se zaměřil na 9 evropských států, ve kterých zkoumal reprodukční plány mužů účastnících se náboženského života. Využil při tom šetření GGP. Tím se mu podařilo prokázat platnost představených hypotéz ohledně vyšších reprodukčních plánů nábožensky aktivních mužů.

Ve stejné sekci příspěvků, tedy se zaměřením na tematiku plodnosti, představil svůj příspěvek

„Evaluating Welfare and Economic Effects of Raised Fertility“ i *Krzysztof Makarski* (spoluautorky *Magda Malec* a *Joanna Tyrowicz*; Warsaw School of Economics, Group for Research in Applied Economics, Polsko). Autoři v příspěvku mj. zmínili, že v kontextu druhého demografického přechodu mnoho států zasažených nízkou úrovní plodnosti přechází k zavádění pronatalitních opatření s cílem zvýšení plodnosti a počtu narozených. Upozorňují však na to, že vyšší počet narozených vede bezprostředně k vyšším výdajům, případné pozitivní efekty pro národní hospodářství jsou spíše možností do budoucna. Proto se pokusili navrhnout metodu odhadu efektů zvýšení porodnosti a jejich kvantifikaci z kohortního pohledu.

Dalším českým zástupcem mezi prezentujícími, ačkoli působí na Stockholm University ve Švédsku, byla *Klára Čapková* s příspěvkem „Earnings Penalty for Single Fathers: Evidence from Finnish Register Data“. Autorka poukázala především na fakt, že většina výzkumu negativních ekonomických dopadů rodičovství se zaměřuje především na ženy, konkrétně pak za ohroženou skupinu považuje především ženy samoživitelky. Nicméně problém kombinace rolí pečující osoby a živatele rodiny, vč. relevantních dopadů do života rodiče i celé rodiny, jsou v tomto ohledu obdobné i v případě otců. Klára se následně zaměřila na analýzu krátko- i dlouhodobých důsledků samoživitelů-otců, především na vývoj jejich příjmů během života. Ty pak srovnala se ženami-samoživitelkami. Využita byla finská longitudinální data za generace narozených v letech 1969 a 1970 ve věcích 18 až 41 let. Z výsledku plyne, že ve srovnání s osamělými matkami je celkový negativní dopad osamělého rodičovství na výdělečné trajektorie pro otce méně zásadní.

Následující sekci věnovanou specifickým tématům úmrtnosti otevřel příspěvkem „Under-five Mortality in Indian Districts: A Comparative Study between Deprived and Non-deprived Castes in India“ *Jayanta Kumar Bora* (spoluautoři *Sheel Sanghmitra Acharya* a *Nandita Saikia*; Indian Institute of Dalit Studies, Indie a International Institute for Applied Systems Analysis, Rakousko). Motivem autorů pro provedenou studii byl fakt, že v Indii lze pozorovat pokles úmrtnosti dětí, nicméně tento pokles není stejný ve všech regionech a sociálních skupinách. Ve svém modelu pak autoři analyzovali nejen efekt regionů a sociálních skupin na úroveň dětské úmrtnosti, ale také vliv dalších proměnných

především sociální povahy (gramotnost, elektrizaci, podíl městské populace, prevalenci disability apod.). Tím se podařilo definovat ohrožené regiony i ohrožené znevýhodněné skupiny obyvatel.

I následující příspěvek „Socio-economic Disparity in Adult Mortality in India: An Application of Orphanhood Method in India Human Development Survey“, který představila *Nandita Saika* (spoluautoři *Marc Luy* a *Jayanta Kumar Bora*; International Institute for Applied Systems Analysis, Rakousko, Wittgenstein Center for Demography and Global Human Capital, Rakousko, Indian Institute of Dalit Studies, Indie), se zaměřoval na úmrtnost v Indii. Analýza však byla zaměřena na úmrtnost dospělých. Využit byl ovšem u nás méně známý postup analýzy – úmrtnost byla popisována za využití dat o osiření. Tím byla úroveň úmrtnosti popsána pro skupiny obyvatel definované úrovní vzdělání, sociální skupinou (kastou) i náboženským vyznáním. Metodickým přínosem příspěvku bylo právě i ověření robustnosti využitého postupu.

Zajímavý a méně tradiční příspěvek přednesl i *Witold Smigielski* (spoluautoři byli *Janusz Gajda*, *Dorota Kaluza-Kopias*, *Robert Gajda* a *Wojciech Drygas*; University of Lodz, Polsko, Wroclaw University of Science and Technology, Polsko) s názvem „Life Expectancy and All-caused Mortality among Polish Soccer Player“. Autoři zkoumali v kohortním pohledu polské hráče fotbalu a mj. prokázali, že nejstarší generace hráčů se z hlediska střední délky života při narození nijak zásadně nelišily od zbytku společnosti (mužů). U mladších generací se však u hráčů fotbalu prokazuje tendence k nižší úmrtnosti, a tedy vyšší hodnotě střední délky života. Na druhou stranu za pozornost u mladších generací fotbalistů stojí jejich zvýšené riziko úmrtí zhruba ve věku 30 až 34 let, celkově pak relativně vyšší riziko úmrtí „důsledku kardiovaskulárních onemocnění“.

Keiti Kondi (Université Catholique de Louvain, Belgie) se v příspěvku nazvaném „Gender Gap, Intra Household Bargaining and Sex Selective Abortion in Albania“ také zaměřila na méně obvyklé téma – pohlavně-selektivní ukončení těhotenství v Albánii. Mj. poukázala na to, jaké důsledky takové chování může pro společnost mít (dopady na sňatkový trh, nárůst násilí ve společnosti apod.). Z dostupných dat se nepřímo potvrzuje, že pohlavně-selektivní ukončování těhotenství je v Albánii bohužel realitou. Potvrzuje

to nárůst hodnoty sekundárního indexu maskulinity především od doby, kdy ženám začala být běžně dostupná moderní ultrazvuková vyšetření v těhotenství, která dokážou pohlaví očekávaného potomka odhalit. Nicméně, analýzu tohoto tématu významně ztěžuje především to, že všechny studované případy ukončení těhotenství jsou v Albánii vlastně nelegální, neboť těhotenství je v této zemi možné ukončit legálně jen do konce 12. týdne těhotenství, kdy pohlaví potomka ještě známo není.

Petr Mazouch (Vysoká škola ekonomická v Praze) byl pak posledním ze zástupců české demografie. V příspěvku „Excess Mortality of Young Men – Cohort Analysis“ se zamyslel nad existencí či naopak postupným vyhlazováním tzv. hrbolu nehodovosti, tedy zvýšené úmrtnosti v mladém dospělém věku. Analýzu prováděl jak podle pohlaví, tak se zohledněním vývoje v čase. Prokázal, že na první pohled se sice může zdát, že zvýšení úmrtnosti v mladém věku přestává v celkové úmrtnosti hrát zásadní roli, nicméně při využití méně tradičních způsobů analýzy a ukazatelů je zřejmé, že hrbol nehodovosti rozhodně nemizí.

Laura Cilek v tématu úmrtnosti navázala, i když opět ze zcela jiného pohledu. V příspěvku „Estimating Baseline Mortality from Limited Data: A Comparison of Approaches to Quantify the Effects of Spanish Influenza in Madrid“ (spoluautoři byli *Gerardo Chowell* a *Diego Ramiro Fariñas*; Centro de Ciencias Humanas y Sociales, Španělsko, Georgia State University, USA, Spanish National Research Council, Španělsko) se věnovala možnostem odhadu základní (baseline) úrovně úmrtnosti populace Madridu v období španělské chřipky (1918–1919). Motívem této studie bylo především to, že teprve po odhadnutí této základní úrovně úmrtnosti je možné odhadovat její zvýšení způsobené španělskou chřipkou. V metodicky laděném příspěvku pak představila několik možných přístupů (Serfling Regression, logitová metoda vycházející z metodiky Human Fertility Database) k tomuto odhadu, všechny byly využitelné na relativně krátké časové řadě a zároveň respektovaly sezónní profil úmrtnosti.

Poslední příspěvek v rámci konference „Evaluation of Economical Activity and Educational Attainment of Latvian Population through Administrative and Sample Surveys' Data“ přednesla *Anna Klusa* (University of Latvia, Lotyšsko). Anna se konferencí Mladých demografů účastní již opakovaně a vždy se věnuje

možnostem využití administrativních zdrojů dat pro odhad demografických a sociálních ukazatelů. Letos se zamyslela nad možnostmi odhadu charakteristik ekonomické aktivity a úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání pomocí administrativních zdrojů dat a výběrových šetření v Lotyšsku.

Kromě představených ústních příspěvků vzbudila zaslouženou pozornost i posterová sekce. Abstrakty posterů a některé i v elektronické podobě jsou k dispozici online na stránkách Mladých demografů (http://www.demografove.estranky.cz/en/articles/online_poster_session_2018.html).

Tradičně pak v závěru konference byly uděleny ceny pro nejlepší příspěvek v několika kategoriích. Cenu *SAS Prize* pro nejlepší příspěvek připravený s využitím SAS software získala *Akansa Singh*. *Cena Sociologického ústavu* je tradičně udělována za nejlepší příspěvek se sociálním tématem nebo kontextem. V letošním roce cenu obdržela *Klára Čapková*. *Cenu Mladých demografů pro nejlepší příspěvek konference* pak udělují účastníci konference sami svým hlasováním. V letošním roce bylo hlasování hodně těsné, nicméně vítězem se stal *Eric Malmi*.

Konference Mladých demografů se tradičně vyznačují neformální a příjemnou atmosférou, dostatečným prostorem pro diskusi nad příspěvky, který byl letos maximálně využit, a také všudypřítomným zaujetím a energií všech účastníků. V minulých letech i letos se během akce podařilo navázat užitečné kontakty, poučit se a motivovat se úrovní znalostí a výzkumu vrstevníků v jiných státech či institucích a poznat nová aktuálně řešená témata ve světě. Zkušeností je pro organizační tým i samotná příprava akce. Každoročně jsou hlavními organizátory studenti doktorského studia, letos to byli především *Barbora Kuprová*, *Jitka Slabá*, *Dan Kašpar* a *Jiří Ruml*, všichni studenti doktorského studia Demografie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy. Právě jim patří velký dík za zdárný průběh konference a dobrou vizitku pořadajících pracovišť ve světě.

Za organizátory je možné prohlásit, že pozitivní je především stále rostoucí zájem o konferenci v zahraničí, dá se říci, že po celém světě. Dokladem je již zmíněný vysoký počet přihlášek, ze kterých byl sestaven finální program. V tomto kontextu je pak možné litovat snad jen relativně malého zájmu české demografické veřejnosti, především studentů, o tuto

akci, která je dnes bezpochyby největší mezinárodní obecně zaměřenou demografickou konferencí u nás. Pevně věříme, že příští již jubilejní desátý ročník konference první dekádu trvání konferencí Mladých demografů zdárně završí. Doufáme, že u toho nebudou chybět tradiční partneři akce, kterým bychom rádi touto cestou ještě jednou poděkovali.

Pokud Vás informace o konferenci zaujala, přehled abstraktů, postery i prezentace v elektronické

podobě jsou již nyní dostupné online na stránkách sdružení Mladých demografů (<http://www.demografove.estranky.cz/en/>), další informace pak můžete sledovat na Facebookovém profilu sdružení (Young Demographers), především jste však srdečně zváni na další ročník konference v roce 2019.

Klára Hulíková Tesárková

Zuzana Finková pětasedmdesátnicí

Když jsem byl osloven redakcí Demografie, abych napsal příspěvek k významnému životnímu výročí doc. Ing. Zuzany Finkové, CSc., zdálo se mi, že jsem podobný příspěvek psal vloni. Ukázalo se však, že od té

doby uplynulo již pět let (Demografie 1/2013, s. 79). Nechci se opakovat a tak si všimnu pouze nejvýznamnějších událostí v jejím životě, které budu komentovat.

Každý se musí nejprve narodit. Tato událost nastala 30. března 1943. Bylo to na Slovensku poblíž hranice mezi Moravou a Slovenskem, v obci Krajné. Těto oblasti se říká kopanice a v obci se mluví nářečím, které se příliš neliší od nářečí na druhé straně hranic. Spisovnou češtinu a slovenštinu získávají žáci až v průběhu školní docházky. Je to také oblast, kde žijí potomci českých exulantů, kteří v době násilné rekatolizace v době pobělohorské odcházeli z rakouského Předlitavska také na Slovensko do tehdejších Uher, kde byla v té době větší tolerance k příslušníkům nekatolických církví. Zuzana je pak pravděpodobně potomkem těchto migrantů. Narodila se do zemědělské rodiny, kde bylo pravidlem, že se od mládí děti kromě

školy účastní také práce na hospodářství. To významně ovlivnilo celý její další profesní život.

Po skončení střední školy byla přijata na Fakultu odvětvových ekonomik VŠE v Bratislavě, kde od 2. ročníku pracovala jako pomocná vědecká síla na katedře zemědělské ekonomiky. Po skončení vysoké školy pro ni nebylo na katedře místo, a tak odešla učit na střední školu. Teprve ve třiceti letech se přihlásila do vědecké aspirantury na Fakultu hospodářské informatiky VŠE v Bratislavě a poté tam nastoupila jako odborná asistentka na katedru statistiky této fakulty. Spojit povinnosti aspirantury s více než plným úvazkem výuky není jednoduché. Zuzana učila nejen v Bratislavě, ale též v Banské Bystrici a Košicích, kde měla fakulta detašovaná pracoviště. Je to velký rozdíl být aspirantem v Akademii (po vzniku ČSAV v roce 1952 a později SAV, z důvodu oddělit vědu od výuky po sovětském vzoru) a aspirantem na vysoké škole. Přitom dodnes jsou pracovníci vysokých škol hodnoceni podle publikovaných prací bez přihlédnutí k jejich pedagogické práci, a tím se vytváří tato nelogičnost a nespravedlnost založená při zřízení současných akademií. Nelze se divit, že svou disertační práci obhájila až v roce 1981, tedy po devíti letech.

Kolegyně Finková se v souvislosti s aspiranturou začala zajímat o demografii a o romskou problematiku. Tehdy jsem ji osobně poznal a navázali jsme úzkou spolupráci. Zajímal jsem se také o romskou problematiku, což trvá dodnes, a v té době jsem vedl

diplomovou práci Albíny Liškové z Bratislavy. Její práce byla založena na šetření populačního klimatu romské populace v okrese Michalovce. Také téma kandidátské disertační práce Zuzany Finkové bylo věnováno Romům: Zvláštnosti tvorby zdrojov u cigánského obyvatelstva. Také tato práce byla založena na relativně rozsáhlém šetření romské populace v roce 1977 v okrese Michalovce.

V osmdesátých letech minulého století se řešil na Přírodovědecké fakultě UK hlavní úkol státního plánu základního výzkumu v oblasti demografie, kde Zuzana byla jedním z řešitelů. V té době jsem Zuzanu lépe poznal. Měli jsme i shodné politické názory. Já jsem nikdy nepoužil termínu marxistická demografie, neboť jsem to nepovažoval za správné. Demografie jako studium přirozené populační reprodukce je pouze jedna bez ohledu na to, v jakém politickém systému probíhá. Považoval jsem snahu o formulaci různých populačních zákonů podle společenských formací

za ideologický pseudoprobém a nikdy jsem se tomu nevěnoval, přestože jsem se zabýval demografickou teorií. Marxův populační zákon jsem označil za ekonomický, který k populačnímu vývoji nemá žádný vztah (viz Marxův populační zákon, Statistika a demografie III, NČSAV Praha, 1963, s. 243–257).

Zuzana Finková se habilitovala jako první docent/ka demografie na Slovensku teprve v roce 1990. Má za sebou rozsáhlou publikační činnost v oblasti statistiky (podílela se na 15 učebních textech) i demografie. Je dlouholetou členkou redakční rady časopisu Demografie.

Na závěr bych chtěl kromě přání prožití v pohodě a zdraví mnoho dalších let připomenout počín, který jsem před pěti léty Zuzaně adresoval. Aby se jí podařilo dokončit a vydat učebnici demografie, která na Slovensku dosud chybí a o které vím, že o ní vážně uvažovala.

Zdeněk Pavlík

Česká demografická společnost, z. s.

ve spolupráci s Fakultou regionálního rozvoje a mezinárodních studií
Mendelovy univerzity v Brně, Českým statistickým úřadem
a Slovenskou štatistickou a demografickou spoločnosťou

pořádá XLVIII. konferenci

ke stému výročí založení společného státu Čechů a Slováků na téma

Demografie v Česku a na Slovensku v průběhu (čtvrt)století

Demografický výzkum a populační vývoj na území Česka
a Slovenska od vzniku Československa do současnosti

Konference se uskuteční v Brně ve dnech 23.–25. května 2018.

Více informací na: www.czechdemography.cz